

Ingegerd Troedsson - fem decennier i

medborgarnas tjänst

Lena Adelson Liljeroth

Sagt om Ingegerd Troedsson:

"I början av april 2004 läste jag i dagspressen Ingegerds välbalanserade och sakliga försvar för partiets nya skattegiv. Det slog mig då att jag för ca 30 år sedan hade ett möte med Ingegerd på dåvarande partihögkvarteret på Karduansmakargatan. Ingegerd hade kommit upp för att argumentera för ett av henne utformat stöd till barnfamiljerna. Det var emellertid inte innehållet i förslaget som jag nu minns, utan Ingegerds sätt att framföra det. Hon visade en intensitet och formuleringsförmåga av ovanligt hög klass och som inte stod att hejda. Motargument nedkämpades. T.o.m. partiets dåvarande skatteaugur, Oscar Östman, som också hade uppvaktats, sviktade.

*Det var inte svårt att redan vid detta tillfälle se att Ingegerd förebådade de matriarkaliska politiska landvinningar inom politiken som först vann erkännande flera decennier senare. Ingegerd visade tidigt att hennes plats var den framgångsrika kvinnliga politikerns, till stort gagn för hela landet." **Yngve Holmberg, partiledare 1965-1970***

*"Hon drev vissa frågor med fast envishet som ibland drev Gösta Bohman till förtvivlan, samtidigt som hon var mild, älskvärd och vänfast. Ingen kunde slå henne när det gällde att räkna ut skatter, särskilt hur barnfamiljerna skulle drabbas om 'Jag har tittat lite på det...', sade hon alltid och kunde sedan presentera långa uträkningar." **Ann-Catherine Haglund, riksdagsledamot och ordförande i MKF.***

”Ingegerd är rak, hederlig, klar, målmedveten, just, pålitlig, ambitiös, lojal och respekterad. Och oerhört envis!!!! Om jag ska nämna något negativt så är det just envisheten – hon ger sig aldrig.” **Ulf Adelsohn, partiledare 1981-1986.**

”Imponerande vad hon hunnit uträtta i livet, i synnerhet eftersom hon dessutom hade stor familj. Ingegerd är en siffer- och detaljmänniska. I allmänhet hade hon räknat rätt, det var ingen som ens vågade tänka på att kontrollräkna. Dessutom var hon engagerad och obrottsligt lojal.” **Carl Bildt, partiledare 1986-1999 och statsminister 1991-1994.**

”Jag skulle vilja beskriva henne med tre adjektiv; klok, omtänksam, envis. Vi jobbade tillsammans i skatteutskottet under många år och hon var ett stort stöd – och en god mentor – för mig.” **Bo Lundgren, partiledare 1999-2003.**

”Ingegerd har ett engagemang och en sakkunskap som går utöver det mesta.”

Fredrik Reinfeldt, partiledare 2003-

Ingegerd Troedsson

Född: 1929

Utbildning: Studentex 1947, Engelbrekts husmodersskola, fil kand 1951 samt pol mag 1953

Familj: Tryggve, professor i skoglig marklära, sex barn.

Medlem i Högerpartiet: 1954

Kvinnoförbundet: 2:e vice ordförande 1965-1975

Partistyrelsen: Ledamot 1966-1976, 1978-1991, 2:e vice partiordförande 1987-1991

Riksdagsledamot: 1974-1994

Statsråd: 1976-1978

Förste vice talman: 1979-1991

Talman: 1991-1994

Riksdagsstatistik: 345 egenmotioner, 7 interpellationer, 26 frågor och 119 anföranden (utom presidieanföranden och anföranden som statsråd), främst om socialpolitik, skatter och utbildning.

Skrifter: Hög tid för ny familjepolitik (62 tills med andra), Om tryggheten (64 tills med andra), Aktiv Vårdpolitik (66), Vårdkris (66), Att få ta ansvar (67 tills med andra), Politik för 70-talet (69), Kvinnor om löntagarfonder (82 tills med andra), Den kommenderade familjen (99), Frigör Familjen (01) m.fl.

Ingegerd Troedsson tar emot på egna gården Hakesta, strax utanför Grillby, i Uppsala län. Här har hon och maken Tryggve bott med barn och husdjur sedan 1957.

Jag hinner knappt stänga ytterdörren förrän hon är inne i ett färskt räkneexempel:

- Bostadsbidrag...20 procent... 117 000... räntekostnader för villaboende...dra av tre procent... med dryga lån knappast någon boendekostnad alls... dirigerade människors val liv....

Som Carl Bildt sade: "En siffermänniska. I allmänhet hade hon räknat rätt, det var ingen som ens vågade tänka på att kontrollräkna."

- Det var nödvändigt, säger Ingegerd med skärpa. Redan innan jag kom in i riksdagen

1974 upptäckte jag till min förvåning och förskräckelse att varje utskott bara såg till *sitt* ansvarsområde. Varken regering eller opposition tycktes bekymra sig om helheten, om hur alla regler och bidrag sammantaget slog för olika hushållstyper. Detta är bakgrunden till att jag började lägga ned tid och arbete på att se det samlade resultatet av olika regler, skatter och bidrag.

Inför arbetet med jubileumsboken har Ingegerd själv fått anledning att dyka ned bland gamla protokoll, skrivelser, fotografier, minnesanteckningar, artiklar.

- Så många minnesbilder som kommer tillbaka och så kul det var. Men nu eeeefteråt teeenker jag ofta, Jösses så naiv jag var, säger hon på utpräglat släpig stockholmsdialekt.

Ingegerd är uppvuxen i en opolitisk familj. Bortsett från försvarsfrågan - fadern var officer och modern aktiv i Lottakåren - så talades det aldrig politik i hemmet.

Att välja högern, var det självklart?

- Ja, och det var bostadsfrågorna som ledde mig in dit. Tryggve och jag var nygifta, vi hade det käämpigt ekonomiskt och bodde i en liten tvåa på Söder i Stockholm. Han hade sin magra amanuenslön och jag läste på universitetet. Men så pass mycket nationalekonomi hade jag läst att jag insåg att hinder i marknadsekonomin, som hyresstopp, inte skulle lösa problemen på bostadsmarknaden, även om det skulle gagna just vår privatekonomi.

Så visade det sig också bli. Hyresregleringen var direkt kontraproduktiv, eftersom den konserverade och förstärkte bostadsbristen. Den tillfälliga lösning som införts under

andra världskriget permanentades och Sverige har idag en av de sämst fungerande bostadsmarknaderna i Europa.

- Jag reagerade redan då mot den alltmer påtagliga politiska styrningen.

Några år senare, 1954, när de flyttat till Täby kyrkby, ringde Ingegerd ordföranden i högerföreningen, sade att hon ville bli medlem och fick till svar att hon var så välkommen och att han skulle anmäla detta till kvinnoföreningen. Inget om att hon också var välkommen till högerföreningen!

”Kvinnoföreningen? Aldrig i livet”, hade Ingegerd protesterat

- Men så var det på den tiden, medlemskap i kvinnoföreningen följde med automatik.

Med tiden kom jag att göra en U-sväng. Kvinnoföreningarna visade sig besitta mycket kunskap och engagemang.

Yngve Holmberg, som var partisekreterare när Ingegerd 1962 började diskutera barnomsorgsavgiften, ansåg att "fru Troedsson borde kontakta riksdagsgruppens skattekommitté."

Därmed började arbetet, som Ingegerd uttrycker det, att ta fram en familjepolitik som också tog hänsyn till hur många som skulle leva på familjens inkomst.

- Jag arbetade fram ett program om skatt efter bärkraft, med barnavdrag och avdrag för nödvändiga och styrkta kostnader för barnomsorg. I gengäld skulle småbarnsmödrar få räkna pensionspoäng på motsvarande belopp. Familjer som hade för låg inkomst för att tillgodoräkna sig barnavdrag, skulle i stället få kontanta barnbidrag.

Detta kom också att bli partiets politik.

- OM detta hade realiserats skulle vi fått en mer marknadsmässig värdering av allt barnavårdande arbete, även föräldrarnas eget. Det hade också förbättrat mäns möjligheter att ta hand om egna barn eller att bli t ex förskollärare.

- Då, på 1950-talet, hade de socialdemokratiska riksdagskvinnorna ofta samma inställning som vi. Även de argumenterade för avdrag för styrkta barnomsorgskostnader.

- För jämlikhet, fortsätter hon, det är när traditionella kvinnoyrken betalas lika bra som traditionella manliga yrken, när vård av människor betalas lika bra som vård av maskiner. **Det** är jämlikhet, inte att vi ska bli likadana.

Hon konstaterar att det kom att ta 20 år, från det att dåvarande högerpartiet fört fram förslaget om pensionspoäng i ATP till hemarbetande småbarnsföräldrar, tills de fick räkna pensionsår. Först mot slutet av 1990-talet fick de något slags pensionsrätt för vård av egna barn under fyra år.

- Tjat, tjat, tjat, det är ofta vad politiken går ut på!

År 1962 ombads Ingegerd också att gå med i den just startade Aktivitetskommittén inom Högerens kvinnoförbund. Den skickade ut diskussionsunderlag i olika aktuella frågor till de bortemot 500 kvinnoföreningarna och kommittéerna för reaktioner.

- Vi kunde verkligen säga att vi visste vad våra medlemmar tyckte. Det var kanske första gången idéer tur och retur lanserades, i varje fall inom vårt parti. De enkäterna ledde i sin tur till en rad politiska skrifter, där bl.a. miljö, skatter och trygghet diskuterades.

Yngve Holmberg, som blev partiledare 1965, talade något år senare vid kvinnoförbundets årsmöte om att kvinnorna och förbundet borde bredda sitt register.

- Med tanke på alla de frågor vi ägnade oss åt i aktivitetskommittén, tyckte jag nog snarare att det var männen som borde bredda sitt register.

- I dag är det för övrigt fler kvinnor som söker sig till ”manliga” yrken än tvärtom.

Manliga yrken är ju så mycket bättre betalda. Därav den växande bristen på vårdande människor.

Ingegerd blev ombedd att starta en moderat kvinnoförening i Norra Trögd, en kommun som under stora kommunreformen på 1970-talet gick upp i Enköpings kommun.

Under alla de 25 år som föreningen levde var Ingegerd dess ordförande!

- Du ska veta att vårt arbete ledde till att högern i Norra Trögd mot slutet var det parti med störst andel kvinnor i fullmäktige, utan att vi då egentligen reflekterade över det.

"Ingegerd ställde alltid, alltid upp för kvinnorna och kvinnoförbundet", säger Ann-Catherine Haglund. Vissa kvinnor glömmer bort sina stödtrupper när de gör karriär.

Så icke Ingegerd. Hon svarade alltid först av alla på våra inbjudningar och förfrågningar och kunde hon ställa upp gjorde hon det alltid. Bussig och hjälpsam i stort och smått."

Ingegerd skrattar lite när jag läser upp vad Ann-Catherine skrivit i ett brev.

- Jag kom för att det var roligt, inte för att vara snäll. Det var skönt att kunna ventilera synpunkter, bara prata på, utan att behöva ha taktiska baktankar.

- Att föra fram kvinnonamn var fördelen med vår lilla lokala kvinnoförening. Det var där vi med framgång förde fram namn på duktiga kvinnor. Fördelen med kvinnoförbundet och aktivitetskommittén var för mig en helt annan, att vi kunde komplettera på områden där partiet inte var så engagerat och som sagt verka för idéer tur och retur. Och visst hade vi rejält inflytande genom att hela kvinnoförbundets presidium satt i partistyrelsen.

Under Gunnar Heckschers tid som partiledare, 1961-1965, kom högerpartiet enligt Ingegerd att närma sig den politiska mittfåran.

- Vi lade många motioner som stämde med vad mittpartierna tidigare föreslagit.

Resultatet blev att fp och c då flyttade sig ytterligare mot vänster och kom därmed att bereda vägen för bl.a. Alva Myrdals familjepolitik och jämställdhetsideal.

Att Ingegerd än idag betraktar det som en smärre katastrof framgår av hennes bok, "Den kommenderade familjen - 30 år med Alva Myrdals familjepolitik", som kom ut 1999. Boken handlar om de små stegens tyranni, eller som finansminister Gunnar Sträng uttryckte det: "Steg för steg skall vi socialisera samhället. Men vi ska inte trumpeta ut det på gator och torg."

- Vård av barn i hemmet sågs som av noll och intet värde. En dagmamma fick vid denna tid mindre timpenning än en parkeringsautomat.

- Om våra förslag med avdrag för styrkta och nödvändiga barn tillsynskostnader genomförts, så skulle småbarnsföräldrar idag haft många olika alternativ att välja mellan, i stället för dagens monopolistiska lösningar.

Ingegerd berättar att hon ett par gånger läst om Alva Myrdals jämlikhetsprogram från

1969 i tron att hon skulle ha mints fel, att det inte kunde ha varit så illa.

- Men det var det! säger hon med eftertryck. Arvet efter henne blev 50-50 av allt; samma barnomsorg, samma skola, samma villkor, samma av det mesta. Lönerna skulle också utjämnas, genom allt högre marginalskatter. Alva Myrdal har gjort stor skada.
- Och dessa enögda feminister som följde i hennes spår retade gallfeber på mig. De sade sig kämpa med glöd för lika lön, samtidigt som de skällde på hembiträdenas höga lönekrav.

Var det verkligen så?

- OM, säger Ingegerd med hetta. OM!!!

Hon förvånas över att så många idag inbillar sig att välfärdsapparaten ska kunna bestå i ungefär samma form som under de senaste 30 åren.

- De utgår från att kvinnorna ska gå in i vården med dåliga avancemangsmöjligheter, dåliga löner och små möjligheter att påverka sin egen vardag. Det tror jag inte de kommer att göra. Grundfelet i jämlikhetsdebatten var bl.a. att man inte värdesatte vården. Och det har smittat av sig på synen på de kvinnor som arbetar på dagis, i äldreården och på sjukhusen.
- Egentligen har kvinnorna bara gjort ett arbetsbyte och på sätt och vis har de fått mindre makt. De utför samma uppgifter som i hemmen, men är inte längre chefer över sig själva.

I boken om Alva Myrdal skriver Ingegerd förhoppningsfullt att dagens och morgondagens unga föräldrar knappast kommer att acceptera mindre tid för barnen

och mer styrning av sina liv. "De kommer att kräva att själva få ta ansvar för sina liv, och hur de skall ordna för sina barn under viktiga men snabbt flyende uppväxtår."

- Varje individ är unik, betonar hon, vi kan aldrig, aldrig ha några schablonlösningar.

Det måste vara upp till var och en att själv avgöra hur hon eller han vill leva.

Människors olikhet, inte likhet, måste vara utgångspunkten för de politiska besluten.

Ingegerd och Tryggve träffades tidigt, gifte sig unga och har tillsammans fostrat sex barn. En flicka dog tidigt i leukemi.

- Ett slag man aldrig hämtar sig från, säger Ingegerd tyst. Men nu vi kan glädja oss åt att nästan alla våra barn och deras barn bor i närheten av oss.

Ingegerd var hemma med sina barn så länge hon hade möjlighet. Det kom att bli femton år.

- Då hade jag tid att tänka - och engagera mig politiskt. Barnen lekte ju mycket med varandra. Jag tror att bristen på tid **och** bristen på tålmod är en förklaring till att allt färre vill engagera sig politiskt idag. Allt ska ske NU. Och sådan är inte politiken.

I mitten av 1960-talet tog Ingegerd, via kvinnoförbundet, plats i partistyrelsen och knappt tio år senare ersatte hon Blenda Ljungberg som moderat riksdagsledamot för Uppsala län.

- Blenda talade alltid om det personliga ansvaret som vägen till fördjupad demokrati. Det finns skäl att påminna om det sambandet även idag.

I den flod av motioner som Ingegerd väckte under sina 20 år som riksdagsledamot fanns bland annat förslag om differentierad hundskatt. Att helt avskaffa den vågade

hon inte föreslå, då.

- Inte skratta, manar Ingegerd. Det här var viktigare än jag kunde ana. När jag blev riksdagsledamot skrev jag till alla länets högerföreningar och bad dem komma med motionsuppslag. Den stora kommunsammanläggningen hade just ägt rum och många landsbygdsbor hade fått kraftigt höjd hundskatt.

- Det var nyttigt, säger hon, för självsäkra Ingegerd att konfronteras med hundskatten. Först tyckte jag inte att det var en fråga för mig som var ny i riksdagen. Men så många brev och telefonsamtal som jag fick efteråt... Det lärde mig att orättvisor man upplever i smått, även påverkar inställningen i stort.

Skattefrågor kom att bli ett av Ingegerds specialområden.

När särskatteproppen kom 1970 satta jag ännu inte i riksdagen, men skrev på begäran en motion om frivillig sambeskattning. Den väcktes också, men alla som ville fick inte skriva under. Partiet gick nämligen med på en individuell beskattning men med en rad invändningar mot förslaget som krav på indexreglering, barnavdrag och lägre marginalsatser. I slutet av år 1970 bad Gösta Bohman mig utforma ett konkret förslag till frivillig sambeskattning med tudelning upp till vissa inkomster, vilket jag gjorde.

Men den väcktes inte. Astrid Kristenssons kompakta motstånd var troligen ett av skälen.

- Få hade satt sig in i följderna av propfen. Effekterna blev också orimliga.

- I mitten av 1970-talet var marginalsatserna för en industriarbetare uppe i 65 procent och 90 procent om familjen hade bostadsbidrag. Det vanliga vid den tiden var att hustrun tog hand om småbarnen.

- Marginaleffekterna innebar att just de som hade det sämst fick ännu svårare att klara

ekonomin.

Från Yrkeskvinnors Klubb och Fredrika Bremerförbundet hördes på den tiden inte ett ord, konstaterar hon.

- De intresserade sig bara för de välutbildade och högavlönade kvinnorna, inte för de mindre bemedlade systrarna. Det tyckte jag var så fruktansvärt ojuste. Vi var de enda som brydde oss. Folkpartiet gjorde det inte.

- Den totala bristen på hänsyn till försörjningsbördan vid beskattningen är i själva verket den kanske främsta anledningen till dagens dåliga integrering av invandrare. För att - efter skatt - få lika mycket i handen som socialbidragen, krävs ofta mycket höga förvärvsinkomster. Enklare s.k. ingångsyrken, för invandrare och ungdomar, har försvunnit eftersom de efter skatt inte ger socialbidragsstandard ens för små hushåll.

Vad har varit roligast under de politiska åren?

- Tyvärr inte tiden i den borgerliga regeringen 1976-1978, säger hon överraskande, även om regeringen i stort sett fungerade bra ihop. Gösta Bohman var inte lätt, även om jag faktiskt tyckte mycket om honom. Gösta var så uppfylld av sitt eget departement och vi övriga statsråd fick egentligen ingen uppbackning.

Ingegerd blev hälso- och sjukvårdsminister med ansvar för bl.a. missbruksfrågor. Hon är stolt över att ha hindrat dåvarande socialutredningens förslag att psykiatisera hela tvångsvården av missbrukare. Istället kom den att ligga under socialtjänsten.

- Det kan tyckas som en liten fråga, men det handlade om synen på människan. Att helt förlita sig på den psykiatriska vården i de svåra fallen påminde mig om Sovjets

inställning att psykiatisera misshagliga personer.

- Hemsjukvården var en annan viktig fråga för mig. Vi lyckades förbättra kvalitén på hemsjukvården med insatser av sjukgymnast, arbetsterapeut, läkare. Jag arbetade bl.a. också för en bättre egenvård, som rätten till bättre information om den sjukdom man hade, också för att kunna veta när det var viktigt att skynda till läkare eller sjukhus.

- Men socialdemokraterna beskrev egenvården som att man skulle operera sin egen blindtarm!

Kärnkraftsfrågan ser hon föga förvånande som det stora misslyckandet.

- Regeringen sprack helt i onödan. Hade detta inte skett, så är jag övertygad om att vi på den borgerliga sidan hade haft en större trovärdighet. Skulden till detta bär till största delen Olof Johansson, som då var energiminister.

Roligast har, trots allt, varit talmanstiden.

- Jag var förste vice talman i tolv år, innan jag 1991 blev ordinarie i och med att en ny borgerlig regering trädde till. Jag kunde inte ana att uppdraget skulle vara så intressant, så mycket kunskap som fanns bakom kulisserna. Dessutom var det underbart att bli åtlydd, skrattar hon.

Var talman sätter sin prägel på riksdagsarbetet. Ingegerd tog itu med budgetprocessen.

- Tidigare fanns egentligen ingen koll, menar hon. Det var runt tusen olika beslut som formade budgeten och allt var klart bara några dagar innan budgeten skulle börja gälla.

- I den s.k. riksdagsutredningen, där jag var ordförande, diskuterade vi olika förslag för att göra arbetet effektivare. Resultatet blev bland annat att vi införde ett rambudgetsystem, som innebar att riksdagen först tar ett beslut om totalram för

budgeten och därefter delramar. Därefter gick delramarna tillbaka till utskotten som lade förslag om anslagen inom dessa ramar.

- Tidigare räckte det med att en majoritet sade nej till olika delar av budgeten för att den skulle falla. Det nya systemet gav en regering bättre möjlighet att regera, men också större ansvar.

Efter de intensiva politiska åren längtade Ingegerd efter att forska och skriva om sina fantastiska anmödrar. Hon har grävt sig ned till 1500-talet och konstaterar att det blivit ett slags genusforskning.

- Vi släktforskare finner snart att resultatet av kvinnors arbete värderades högt. I gamla bouppteckningar kan ett sängbolster värderas till nästan lika mycket som en ko, en kvinnodräkt kunde värderas nästan lika högt som hela boningshuset.

- I stor utsträckning var det kvinnornas arbete som gav kontanter åt hushållet. Det var kvinnorna som skötte ladugården, mjölkade och kärnade det smör som sedan såldes och gav viktiga penninginkomster. Smör var långt in på 1800-talet en av våra viktigaste exportprodukter.

- Linet och dess beredning fram till färdiga textilier och kläder för hushållet och för avsalu, var likaså kvinnornas arbetsområde. Samma sak gällde fårens ull och dess beredning.

- Varför värderades då de produkter som framställdes av kvinnorna så högt? frågar Ingegerd retoriskt. Inte var det resultatet av någon Jämo eller jämställdhetsplaner, utan en följd av en marknadsmässig prissättning.

Orättvisorna var förvisso stora, konstaterar hon, men kvinnorna och deras arbete har inte varit så nedvärderade som många, kanske de flesta, tycks tro. Och därmed är hon tillbaka på sitt favoritområde, hur vården av barn värderas, eller snarare, inte värderas.

- Många politiker, män såväl som kvinnor, är inte beredda att acceptera en marknadsmässig värdering av arbete i hemmet. Värdet på detta arbete pressas ned, vilket smittar av sig på andra kvinnliga arbetsområden. Apskötare i djurparker betalas bättre än barnskötare!

- Visst kliar det ibland i kroppen på att ge sig in i politiken igen. Men det är som med skoltiden, de roliga dagarna kommer man ihåg, inte vardagsslitet och motgångarna.

Vilket råd vill du ge till kommande politiker?

- Försök att alltid ha en fast ideologisk grund att stå på och sträva efter att ge människor så många valmöjligheter som det bara går, utan att servera pekpinna till.

- Och om jag ska ge något råd till kvinnor, så är det att de ska lära sig att TALA HÖGRE. Jag tror att många kvinnor känner sig undanskuffade och negligerade, därför att de talar så lågt. Det signalerar osäkerhet, helt i onödan.

Text: Lena Adelsohn Liljeroth